

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавриш Р. Земська школа на Полтавщині. – Полтава: ВЦ “Археологія”, 1998. – 102 с.
2. Земскія 2-х годи́чные педагогическіе курсы в Чернигове // Известія Київскаго Товарищества Западных Земств. – 1918. – № 1. – С. 10 – 11.
3. Извлечение из Всеподданейшего отчета министра народного просвещения // ЖМНП. – 1876. – № 8. – С. 136.
4. Инструкция для учительских семинарий МНП // ЖМНП. – 1875. – № 12. – С. 82 – 103.
5. Масанова М. Земства и становление системы всеобщего обучения в России (1864 – 1880 гг.). – С-Пб., 2000. – 216 с.
6. Матеріали по вопросу о приготівленіи учителей начальных народных училищ. – б.р. і б.м. – 75 с.
7. Народная школа, руководство для учителей и учительниц начальных народных училищ. Ч. 1. Законоположенія и распоряженія о начальных народных училищах // Сост. А.Анастасіев. – М., 1915. – 621.
8. Отчет о земских учительских общеобразовательных курсах 1911 года в Полтаве. – Полтава. – 1911. – 81 с.
9. Отчет о летних учительских курсах, состоявших в г. Ніжині в 1873 году // Земскій сборник Черниговской губернии. – 1873. – № 11. – С. 47 – 70.
10. Правила о временных педагогических курсах для учителей и учительниц начальных народных училищ // Земскій сборник Черниговской губернии. – 1875. – № 11 і 12. – С. 15 – 23.
11. Пражскій А. Подготовка педагогически-образованных народных учителей // Земскій обзор. – 1883. – № 15-16. – С. 213 – 218.
12. Устав земской учительской семинарии в г. Чернигове // Земскій сборник Черниговской губернии. – 1870. – № 2. – С. 88 – 96.

УДК 37.035.3

Н.В. Слюсаренко

ПОГЛЯДИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕДАГОГІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

У статті представлено аналіз поглядів вітчизняних педагогів другої половини ХХ століття на організацію трудової підготовки підростаючого покоління та реалізацію завдань трудового виховання (психологічна підготовка до праці, практична підготовка до праці, підготовка молоді до свідомого вибору професії)

In this article there is presented the analysis of domestic teachers' views at the organization of labour preparations of rising generation and realization of the labour education tasks (psychological preparation for a work, practical preparation for a work, preparation of the youth for the realized choice of the profession) at the second half of XX-th century.

В умовах розбудови української держави на перший план виходять питання трудової підготовки молоді. Немає сумніву, що від неї залежить майбутнє нашого народу та кожного громадянина. У той самий час слід констатувати, що в суспільстві міцно закріпилася думка про другорядність такої підготовки, про те, що займатися даними питаннями мають батьки учнів або вчителі трудового навчання. Більш того спостерігається негативне ставлення до шкільної дисципліни “Трудове навчання”, а переважна більшість батьків та педагогів переконана в тому, що оцінка учнів із цього предмета може бути формальною. Тобто, на їхню думку, вона не обов’язково має відповідати реальному рівню знань учнів та в разі потреби (наприклад, у випадку, коли учень з інших навчальних дисциплін навчається добре) може бути завищеною, щоб не псувати загальної картини. Таке ставлення до трудової

підготовки привело до того, що в педагогічних вузах на спеціальність вчителя трудового навчання вступати не престижно. У школах таких фахівців обирають за залишковим принципом та, подекуди, вважають, що їхнім обов'язком, у першу чергу, є виконання різноманітних робіт по благоустрою навчального закладу, а вже потім – організація навчально-виховної роботи з учнями.

Ситуація, що склалася, вимагає від науковців та педагогів-практиків пошуку найбільш ефективних шляхів розв'язання проблеми. Значну допомогу у цьому плані надає звернення до історії становлення трудового навчання і виховання підростаючого покоління в Україні.

Одними із перших до висвітлення даних питань звернулися відомі вітчизняні вчені К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський та інші. Проблеми трудової підготовки молоді знайшли також відображення в роботах наших сучасників, видатних українських науковців А.Вихруща, Р.Гуревича, М.Левківського, Г.Левченка, В.Мадзігона, Є.Павлютенкова, В.Сидоренка, Г.Терещука, Д.Тхоржевського, Б.Федоришина, М.Янцура та інших.

Метою даної публікації є аналіз поглядів вітчизняних педагогів другої половини ХХ століття на організацію трудової підготовки підростаючого покоління та реалізацію основних завдань трудового виховання.

Нагадаємо, що К.Ушинський вважав фізичну працю найкращим засобом морального виховання, але за умов правильного поєднання її з розумовою працею. На ролі праці у процесі формування особистості науковець наголошує у своїй статті “Праця в її психологічному і виховному значенні”, де він пише, що виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинно виховувати її не для щастя, а готувати до трудового життя. Виховання має розвивати звичку і любов до праці, надавати людині можливість знайти працю, якою вона буде займатися протягом свого життя [17: 558]. Вищезазначене дозволяє стверджувати, що К.Ушинський надавав великого значення як психологічній та практичній підготовці підростаючого покоління до праці, так і створенню можливостей для вибору молоддю праці на все життя.

Зазначені завдання трудового виховання в усі часи намагалися вирішити в загальноосвітніх навчальних закладах України, однак не завжди їх реалізація була забезпечена належною матеріально-технічною базою, відповідними фахівцями, а головне, наявністю в останніх бажання діяти.

Найбільш сприятливими для організації трудової підготовки були кінець 50-х – 60-х роки ХХ століття, коли до цієї справи підходили комплексно. У загальноосвітніх школах на уроках трудового навчання здійснювалася загальнотрудова та загальнотехнічна підготовка, а на уроках виробничого навчання – загальновиробнича та спеціальна. Реалізація завдань трудового виховання забезпечувалася також через позаурочну та позашкільну роботу з учнями (гурткова робота, учнівські навчально-виробничі бригади, літні трудові об'єднання школярів тощо). Така система трудового виховання, по-перше, створювала атмосферу трудового піднесення, яка сприяла психологічній підготовці дітей до праці, по-друге, надавала можливості для набуття ними практичних навичок, а, по-третє, створювала умови для організації відповідної профорієнтаційної роботи, а отже, для здійснення школярами вільного і свідомого вибору своєї майбутньої професії та свого життєвого шляху, формування у них відповідального ставлення до праці.

Одним із видатних педагогів цього періоду був директор Павлиської школи В.Сухомлинський. Він залишив по собі згадку у вигляді численних творів, в яких, на основі досвіду своєї школи, переконує нас в необхідності організації в умовах навчального закладу належної трудової підготовки молоді та дає відповідні поради.

Видатний педагог вважав, що любов дитини до людей праці – джерело людської моральності [10: 60], а тому підходив до організації трудового виховання і навчання серйозно. Він сформулював 12 принципів трудового навчання, серед яких, на нашу думку, найбільш цінними є такі: розкриття, виявлення, розвиток індивідуальності в праці; висока моральність праці, її суспільно корисна спрямованість; раннє залучення до продуктивної праці; різноманітність видів праці; постійність, безперервність праці; наявність рис

продуктивної праці дорослих у дитячій праці; творчий характер праці, поєднання зусиль розуму і рук; наступність змісту трудової діяльності, умінь і навичок та ін. Ці принципи було покладено В.Сухомлинським в основу системи трудового виховання Павлівської школи.

Він вважав, що підготувати людину до праці можна, якщо дати їй відповідні практичні уміння і навички та забезпечити належну професійну підготовку. Досягнути цієї мети можна за умов поетапної реалізації завдань трудового виховання. Передусім, слід дбати про психологічну підготовку молоді до праці. Із цього приводу педагог писав: “Готовність до продуктивної праці включає в себе уміння трудитися розумово, здатність постійно розвивати свій розум, застосовувати його до творчого розв’язання трудових завдань. Психологічна готовність до праці, про яку останнім часом так багато говорять, саме і є переконанням людини в тому, що в майбутньому трудовому житті зусилля її рук будуть підкорені розуму, творчому задуму” [12: 54].

Практичну підготовку до трудової діяльності педагог пропонує розпочинати з робіт, для виконання яких використовуються прості інструменти. Це, на його думку, не лише формує трудову майстерність, а й розвиває розум, нахили, здібності дітей [11: 72]. Тобто В. Сухомлинський бачив прямий зв’язок між фізичною працею і розвитком розумових здібностей людини. Він пише: “Широкий простір для розвитку розумових і фізичних сил відкривається у фізичній праці. Не можна уявити повноцінного щасливого дитинства без того, щоб трудова діяльність не одухотворялася радісними, хвилюючими почуттями. Досвід переконує, що фізична праця для маленької дитини – це не тільки набуття відповідних умінь і навичок, не тільки моральне виховання, а й безмежний, надзвичайно багатий світ думок. Цей світ пробуджує моральні, інтелектуальні, естетичні почуття, без яких неможливе пізнання життя, а отже, – й навчання” [13: 125].

Видатний вітчизняний педагог висловлював думку, що в житті кожної дитини має бути “одухотворена думкою фізична праця”. Цю ідею було втілено на практиці в Павлівській школі, де на “улюблену працю” спеціально планували години. Уже в 2 класі раз на тиждень у школярів була година, коли вони “робили ту справу, яка володіла їхніми думками і почуттями”. В 3-4 класах на “улюблену працю” відводили 2 години [13: 126]. Години “улюбленої праці” надавали школярам можливість вільно обирати справу до вподоби, а отже, робити перші кроки на шляху вільного і свідомого вибору майбутньої професії.

Наголошуючи на важливості ідей В. Сухомлинського для підготовки сучасної молоді до праці, слід зазначити, що він “обґрунтував систему трудового виховання школярів засобами матеріально-практичних цінностей, в яку ввійшли: психологічна підготовка до праці; закони дитячої праці; власне праця; технологія раціональної діяльності; шкільні трудові традиції; закономірності, принципи, методи та форми трудового виховання” [5: 274]. Тобто педагог визначив наукові основи організації трудової діяльності учнів та здійснив їх апробацію на практиці у звичайній сільській школі, яка не була “дослідним майданчиком”, а отже там не було створено ніяких особливих сприятливих умов для такої роботи.

Велику роль в організації ефективної трудової підготовки сільських школярів відіграв також І.Ткаченко – директор Богданівської школи, заслужений учитель України, Герой Соціалістичної Праці, кандидат педагогічних наук, друг та соратник В.Сухомлинського.

І.Ткаченко є автором значної кількості наукових праць, присвячених трудовому навчанню і вихованню, серед яких чільне місце посідають книги “Трудове виховання старшокласників” і “Богданівська середня школа ім. В.І. Леніна”. Це своєрідний звіт про роботу Богданівської середньої школи, де, як підкреслює О.Я. Савченко, “визначились ефективні шляхи і методи формування знань в учнів і підготовки їх до трудової діяльності в сфері сільськогосподарського виробництва” [6: 108]. І.Ткаченко на сторінках своєї книги доводить, що будь-які навчально-виховні завдання можуть бути успішно реалізовані за умов комплексного підходу до справи. Саме такий підхід покладено в основу діяльності першої в Україні учнівської виробничої бригади, яку було створено в Богданівській середній школі Кіровоградської області [3].

Багаторічний досвід Богданівської середньої школи показав, що однією із найбільш доцільних форм організації трудової діяльності старшокласників є учнівська навчально-виробнича бригада, яка функціонує успішно лише за умов наявності навчально-дослідницького господарства. Таке господарство було організовано при школі в 1958 році. Воно складалося з угіддя, на якому вирощували польові і городні культури, садка, пасіки; різноманітної сільськогосподарської техніки; ручних знарядь праці; транспорту; посівних матеріалів, добрив, отрутохімікатів, а також з групи тварин, що знаходилися на фермах колгоспу, але за ними доглядали школярі. На базі навчально-дослідного господарства здійснювалася продуктивна праця та дослідницька робота щодо вивчення і впровадження нових методів вирощування високого врожаю сільськогосподарських культур та підвищення продуктивності тварин [14: 75].

Богданівська середня школа, завдяки створенню соціально-психологічних передумов для вибору учнями професії, а також поєднанню навчально-виховного і виробничого процесів, дала путівку в життя багатьом старшокласникам. Вони продовжили свій життєвий шлях у якості робітників промислових підприємств, техніків, інженерів, лікарів, учителів, політичних діячів, діячів науки і мистецтва, а також як фахівці сільськогосподарського виробництва рідного колгоспу [4: 251].

Як бачимо, В.Сухомлинський та І.Ткаченко не лише своєчасно відчували потребу удосконалення системи трудового виховання і навчання школярів та окреслили шляхи здійснення такої роботи, а й через свої статті, кореспонденції, книги, наукові праці залишили для нащадків цікавий досвід організації трудової діяльності учнів. Їх школи свого часу визначали стратегію і тактику впровадження праці у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи по всій Україні.

Проблеми підготовки молоді до трудової діяльності досить детально висвітлені і в спадщині доктора педагогічних наук, професора, академіка АПН України М.Стельмаховича, який вважав, що одним із найбільш дієвих шляхів вирішення зазначеного питання є використання української народної педагогіки.

Традиції українського народу щодо трудового виховання молоді не лише детально висвітлені в творах М.Стельмаховича, а й набули дальшого розвитку, сучасного забарвлення. Це програма дій для педагогів, невичерпане джерело удосконалення процесу формування особистості.

М.Стельмахович звертає увагу батьків на необхідність залучення дітей до різних видів трудової діяльності, пропонує, щоб вони виконували значну частину домашніх справ, нагадує, що “посильна участь дітей у справах людей розглядається у народній педагогіці як природний і необхідний процес” [1: 33], а виховання в праці, в активній трудовій діяльності є одним із основних принципів народної педагогіки, бо людина живе для того, щоб працювати, а отже, чим раніше починається трудова діяльність, тим краще.

Науковець повідомляє сучасникам начебто загальновідомі положення. Наприклад, “як дитина сама держить ложку, набирає каші й несе до рота – має працювати” [1: 8]. Але, на жаль, сьогодні цих положень не завжди дотримуються як батьки, так й інші вихователі.

Психологічну підготовку до праці, на думку М.Стельмаховича, треба розпочинати якомога раніше і здійснювати шляхом використання дитячого фольклору, в якому згадується про працю; дитячих ігор, наповнених відповідним змістом; участі “дітей і підлітків, юнаків і дівчат у відзначенні трудових громадських і родинних свят, супроводжуваних барвистими світськими обрядами, захоплюючими іграми і розвагами, обрядовими піснями, які славлять працю та її результати, звеличують трудівника і т. ін.” [8: 40].

Комплексний підхід М.Стельмаховича до трудової підготовки молоді зумовив виділення ним трьох етапів проведення цієї роботи:

1. Вступний або ігровий – від 2-х до 6-7 років.
2. Помічний або визначальний – від 7 до 15 років.
3. Основний або завершальний – від 15 до 20 років [9: 132].

Кожен з етапів є дуже важливим, бо дитина повинна виявити інтерес і повагу до праці, навчитися виконувати певні трудові дії, знайти собі справу до вподоби, бути готовою розпочати цілком самостійну трудову діяльність.

Традиції українського народу щодо трудової підготовки молоді в спадщині М.Стельмаховича охоплюють як родинне, так і шкільне виховання. Так, в умовах школи науковець пропонує вивчати шкільне народознавство – спеціально сконструйовану систему поліпредметних знань, практичних умінь і навичок, що складають основу національного та світового соціально-культурного досвіду [7: 13]. Головне, що оволодіння такими знаннями, уміннями й навичками може здійснюватись не лише при вивченні багатьох навчальних предметів, а також у ході спеціально організованої діяльності, яка сприятиме оволодінню учнями не тільки знаннями, а й уміннями.

Щоб запобігти формалізму при використанні в процесі виховання української народної педагогіки (використання лише розважальних елементів народознавства, його стихійно-епізодичний характер, використання готових знань та ін.), М.Стельмахович закликає до організації пошуково-дослідної роботи учнів, де відбуватиметься “відкриття” здобутків народної мудрості, їх подальший розвиток та збагачення. В ході такої роботи, на його думку, учні будуть залучені до “збору народознавчого матеріалу, його осмислення з позиції сьогодення, систематизації, доцільної фіксації та збереження у формі колекцій натуральних предметів матеріальної і духовної культури, створених руками і розумом наших предків, описів цих предметів, виготовлення їх копій, вірців тощо. Предметом пошуково-дослідної роботи учнів може бути збір фольклорних творів, знарядь праці, предметів побуту, продуктів народних ремесел та промислів тощо” [7: 53-54].

Зазначене вже знайшло відображення в практиці роботи загальноосвітніх шкіл України. В багатьох з них працюють кімнати-музеї “Світлиця” – результат пошуково-дослідної роботи учнів та їх невтомної праці щодо відновлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва, створення їх копій, оформлення інтер’єру та ін. Сьогодні можна констатувати, що ця робота відіграє значну роль в процесі трудової підготовки учнів, адже школярі не лише вивчають народні традиції та звичаї, а й засвоюють технологію виготовлення різноманітних виробів декоративно-ужиткового мистецтва, набувають відповідних умінь та навичок.

Підготовка молоді до трудової діяльності посідає чільне місце і в науковому доробку доктора педагогічних наук, професора, академіка АПН України Д.Тхоржевського, який присвятив розв’язанню даної проблеми все своє життя.

Учений був переконаний, що ефективність трудового виховання у першу чергу залежить від умов, в якій відбувається даний процес. Такими умовами він вважав: посиленість праці, усвідомлення її важливості, творчий характер, суспільно корисну спрямованість і колективність. При цьому посиленість праці науковець розглядав у двох аспектах: розумовому і фізичному, адже тільки ті завдання, які враховують і розумові, і фізичні можливості учнів, “стимулюють їх до застосування набутих знань і вмінь, до творчих пошуків, спонукають до подолання труднощів, сприяють гартуванню волі” [16: 127].

Лише за таких умов, на думку Д.Тхоржевського, можна реалізувати наступні функції трудового навчання:

- ознайомлення учнів з основами виробництва;
- ознайомлення учнів із людською діяльністю;
- формування якостей особистості відповідно до вимог суспільства;
- забезпечення індивідуального підходу до учнів для розвитку їхніх здібностей [16: 30-32].

Названі функції, як доводить учений, можна успішно виконати у процесі трудового навчання, оскільки цей навчальний предмет має досить специфічний зміст. Завдяки останньому в учнів можна сформуванати адекватні уявлення про навколишнє середовище та сучасне виробництво, допомогти їм у професійному самовизначенні, підготувати до майбутньої практичної діяльності, сформуванати відповідні якості особистості, забезпечити

індивідуальний підхід у розвитку особистісного творчого потенціалу до майбутньої практичної діяльності у сфері виробництва [16: 33]. Тобто, Д.Тхоржевський також зосереджує увагу на тому, що трудове навчання сприяє психологічній та практичній підготовці школярів до праці, допомагає їм правильно і свідомо обрати майбутню професію.

У той самий час науковець звертає увагу на те, що “цей шкільний предмет дуже багато втратив за останні роки. Це пов’язано з багатьма аспектами, серед яких занедбання шкільних майстерень, відсутність матеріально-технічного оснащення, руйнування системи міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, вплив найдосвідченіших педагогічних кадрів” [2: 185]. На його думку, це сталося через те, що в сучасному суспільстві спостерігається зміна трудової орієнтації та девальвація поняття добросовісної праці [15].

Саме тому він вдається до пошуку шляхів виходу із ситуації, що склалася, та пропонує звернутися до національних традицій трудового виховання. Результатом став висновок Д.Тхоржевського про те, що “можливості трудового навчання в прилученні школярів до надбань національної культури є широкими і своєрідними, бо воно є тим рідкісним предметом, який перекидає місток між матеріальною і духовною культурою суспільства” [2: 186], а також його роботи (у співавторстві): “Виховання національної свідомості в школярів”, “Прилучення учнів до національної культури у процесі трудового навчання”, “Теоретичні засади виховання національної самосвідомості” та ін.

Серед праць науковця знаходимо монографії, підручники і посібники з трудового навчання, наукові статті, присвячені висвітленню проблем трудового виховання, професійного становлення підростаючого покоління та обґрунтуванню шляхів їх подолання. Це, насамперед, такі праці: “Дидактика трудового навчання”, “Система трудового навчання”, “Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін”, “Методика трудового та професійного навчання” та інші.

Особливе місце в творчій спадщині вченого посідають методичні роботи, в яких педагоги можуть знайти відповіді на запитання щодо того, як треба організовувати трудову підготовку учнів, у ході якої вони більш ефективно набуватимуть необхідних громадянину України знань, умінь і навичок.

Отже, українськими вченими досить детально розроблені концептуальні засади організації трудової підготовки молоді, висловлено чимало цікавих пропозицій, набуто неоціненний досвід, який потребує подальшого вивчення, аналізу, виокремлення найбільш раціональних ідей та впровадження їх у систему освіти та виховання сучасної молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Актуальні проблеми українського національного дошкілля // За ред. М.Г.Стельмаховича. – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника, 1995. – 242 с.
2. Гедвілло О.І., Блах В.С. Д.О.Тхоржевський – фундатор трудового навчання на Україні // Зб. наук. пр. Педагогічні науки. – Випуск 40. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2005. – С. 183-186.
3. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР (1941-1961) / Под ред. Ф.Г. Паначина, М.Н. Колмаковой, З.И. Равкина. – М.: Педагогика, 1988. – 272 с.
4. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР (1961-1986 гг.) / Под ред. Ф.Г. Паначина, М.Н. Колмаковой, З.И. Равкина. – М.: Педагогика, 1987. – 416 с.
5. Рацул А.Б. Основи трудового виховання школярів засобами матеріально-практичних цінностей у спадщині В.О.Сухомлинського // Педагогіка Василя Сухомлинського на зламі епох: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції та 5-их Всеукраїнських педагогічних читань “Василь Сухомлинський і сучасність”. – Київ–Кіровоград: Видавничий дім “Слисавет”, 1999. – С.273-275.
6. Савченко О.Я., Ткаченко І.Г. Богданівська середня школа імені В.І. Леніна // Радянська школа. – 1976. – №7. – С. 107-108.
7. Скульський Р.П., Стельмахович М.Г. Методика використання народознавства в школі. – Івано-Франківськ: НМЦ “Українська етнопедагогіка і народознавство” АПН України і Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, 1995. – 178 с.
8. Стельмахович М.Г. Педагогіка життя. – К.: Т-во “Знання” УРСР, 1980. – 48 с.
9. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.

10. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. – К.: Радянська школа, 1987. – 544 с.
11. Сухомлинський В.О. Розум і руки // Вибрані твори: У 5т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.5. – С. 69-80.
12. Сухомлинський В.О. Розумова праця і зв'язок школи з життям // Вибрані твори: У 5т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.5. – С. 53-69.
13. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори: У 5т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.3. – С. 7-279.
14. Ткаченко І.Г. Виховання комуністичного ставлення до праці в учнівській бригаді // Радянська школа. – 1970. – №3. – С. 74-81.
15. Тхоржевський Д.О., Захарченко Р.О. Виховання національної свідомості в школярів. – К.: Україна-Віта, 1996. – 168 с.
16. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання: Підручник: У 3-ч. – К.: РННЦ “ДНІТ”, 2000. – Ч.І. – 248 с.
17. Ушинский К.Д. Собрание сочинений: В 3 т. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1948. – С. 558.

УДК 37 (091)

Н.Г. Шарата

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ М.М. АРКАСА В ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті досліджуються педагогічні ідеї М.М. Аркаса в умовах реалізації завдань національної доктрини розвитку освіти. Досліджуються провідні ідеї педагогічної концепції М.М. Аркаса, зокрема направленість на розвиток особистості в усіх виявленнях, єдність навчання та виховання, гуманізм, демократизм у галузі освіти, громадянська направленість освіти.

The article deals with the research of the pedagogical ideas of M.M. Arkas in the conditions of the realization of national educational doctrine. The most important ideas of M.M. Arkas's pedagogical conception, mainly, the development of a personality, the unity of teaching and education, humanism, democracy in the field of education, civic orientation of education have been analyzed.

Згідно з вимогами державних документів України (Закон України “Про освіту”, Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ століття”, “Національна доктрина розвитку освіти”), навчально-виховний процес у сучасній школі повинен здійснюватися на національному ґрунті, в органічному поєднанні з національною історією та народними традиціями, сприяти збереженню й збагаченню духовної та матеріальної культури українського й інших народів.

Тому важливого значення набуває переосмислення й об'єктивне висвітлення надбань історико-педагогічної науки, творче використання національного освітнього досвіду, сконцентрованих переважно у теоретичному доробку визначних культурно-освітніх діячів і педагогів минулого. Без детального вивчення їх суспільно-політичних поглядів, глибокого осмислення історичних процесів, що відбулися в діяльності цих постатей, зворотного впливу їх діяльності на суспільний розвиток неможливе створення узагальнюючих, синтетичних праць з історії вітчизняної педагогіки. Тому вивчення творчості, поглядів конкретного освітянина-дослідника є важливою складовою частиною встановлення загального процесу розвитку педагогічної науки.

З огляду на це, надзвичайно перспективним є дослідження педагогічних поглядів одного з видатних представників когорти українських педагогів Півдня України – Миколи Миколайовича Аркаса (1853-1909).